

участниците разказват

Знания, успех, промяна

програма

за развитие на НПО

1997-2004

УЧАСТНИЦИТЕ РАЗКАЗВАТ

БЪЛГАРСКА АСОЦИАЦИЯ НА ЛИЦА С ИНТЕЛЕКТУАЛНИ ЗАТРУДНЕНИЯ, КЛОН БАНСКО

Банско е град с население около 10 000 човека, разположен в полите на Пирин планина, югозападно от София. В Банско лятото е кратко, а зимата дълга и студена. Градът е известен туристически курорт - прекрасни дървени къщици се гушат зад внушителни порти. Дневният център на Асоциацията се намира в края на града, в съседство до бетонени сгради, наследство от строителството през 80-те години.

През 1997 г. двама родители, чиито деца с увреждания са обречени да стоят единствено у дома си - в невъзможност да ходят на училище или детска градина, създават неформална асоциация. Постепенно организацията събира повече родители и по примера на Благоевград успяват да договорят с общината създаването на Дневен център. Същата година те получават първото си дарение за обновяването на една стая в центъра. След около година, освен доброволците от Асоциацията, в Центъра започва да работи постоянен екип, субсидиран от Министерство на труда и социалната политика. В началото центърът работи с приблизително 10 деца на възраст 3-18 години, а сега работи с 24 деца и 8 младежи и има персонал от 9 човека. Регистрирана през 1998 г. Асоциацията има 32 члена, от които 20 са родители и 12 професионален екип. Много доброволци, включително членове на семействата с деца с увреждания, работят в Асоциацията.

ОБУЧИТЕЛНАТА ПРОГРАМА

Един от родителите, работещ в общинския отдел за Защита на детето, убеждава екипът на Асоциацията да кандидатстват за програмата през 1998 г. - в самото начало на тяхното развитие. Двамата участници ясно си спомнят обучението:

„Това за нас беше ново преживяване - имаме чудесни спомени - атмосферата беше много жива, пълна със забавни игри - обучението беше разработено и структурирано със съответните теми, които да ни помогнат да разберем как да управляваме организация, а ние се вкопчвахме в идеите, тъй като те не бяха сложни, бяха близо до нас - в началото знаехме толкова малко, но постепенно започвахме да разбираме повече. Триденевните и двудневните модули бяха полезни, а също начинът, по който се развиваше динамиката на групата. Също ми хареса, че обстановката не беше изкуствена. Всяка вечер правехме оценка на работата от изминалия ден - подготовката на учителите беше изключителна ... екипът беше много силен. По-късно присъствахме и на друго обучение на същата тема, но то не беше проведен по същия атрактивен начин.“

Организацията все още ползва за своите листовки знака на програмата: **„Каквото не можем да направим сами, можем да направим заедно.“**

„След обученията бяхме много разтревожени, защото знаехме, че ни предстои нещо голямо - чувствахме се ангажирани и носехме отговорността за осъществяването на една истинска промяна. С останалите споделихме както материалите, така и идеите... Не беше лесно да се напише проектът - имахме много идеи за това как да разпределим дейностите, така че да се поместим в определения бюджет. Капка (консултантът) ни помогна с това.“

ПРОЕКТЪТ

Проектът е финансиран на стойност 3311,80 лв. за:

- ▶ Куклени представления, създадени и поставени в театър, от деца от центъра и други училища:

„Деца ни никога не са били в друго училище преди и много от тях се проявиха като истински таланти, Това, което постигнаха, беше забележително.“

- ▶ Обучения за родители за добиване на рехабилитационни умения, които да използват въщи:

„Използвахме флипчартове и игри с родителите, които бяхме научили от обученията, и те останаха много доволни. Оттам дойде и първата трудност - толкова много родители искаха да дойдат, че ние не можехме да приемем всички.“

- ▶ Изложба и благотворителен търг с рисунки на деца, както от местните детски центрове, така и от Асоциацията.

ПЕТ ГОДИНИ ПО-КЪСНО РАЗВИТИЕТО И ПОСТИЖЕНИЯТА НА ЦЕНТЪРА ВКЛЮЧВАТ:

- ▶ Сградата е светла и интересна. Стените са изпълнени с детски произведения. Има безопасни и висококачествени душове, нови съоръжения за игра, кухня, където децата и младежите научават различни неща, необходими, за да водят независим живот.
- ▶ Децата, младежите и екипът на Центъра са заети с различни дейности и вече са свикнали да имат посетители - когато заведохме там наш приятел, той беше посрещнат сърдечно от група младежи.
- ▶ Една класна стая е обзаведена с нов компютър за децата, на който да се подготвят за изпити, но за съжаления няма средства да се осигури постоянен интернет достъп. Три от децата успешно завършиха основно образование.
- ▶ Децата имат достъп до специализирана помощ от различни професионалисти.
- ▶ Три деца успешно се интегрират в масово училище, което в настоящето е ключов момент в тяхната работа.
- ▶ Утвърдена е професионална система за оценка и архивиране на детското развитие. Родителите и повечето младежи помагат в наблюденията и предвижданията - има обективни доказателства за физическо, умствено и социално развитие на децата.
- ▶ Разработена е програма за младежи, която ще им донесе професионални умения и опит, основана на възможностите, идващи от местния туризъм. Оранжерия, където предишната година са отгледани 220 kg екологични краставици за хотелските ресторанти, е началото изграждане на социално предприятие. Асоциацията работи с един нов хотел, както и с местната асоциация на хотелите, с подкрепата - финансова и чрез обучения - на различни организации.
- ▶ Асоциацията издава бюлетин, за да споделя чрез него своите добри практики. Посещавана е и прави посещения на други центрове и Асоциации, включително е обучително посещение в Германия.
- ▶ Асоциацията работи с Национален парк Пирин за създаването на достъпна пътека и игрище за хора с увреждания.

Доброволка описва двуседмичния лагер в курорта, където тя е помагала за разходките:

„Хората бяха много мили и ни обградиха с внимание... Харесва ми да работя тук... ние сме като едно голямо семейство.“

Родител, който е в комитета казва:

„Ние всички се познаваме и децата също се познават... споделяме проблемите си и как се справят родителите с тях... Наистина съм благодарен на центъра.“

Друг родител отбелязва:

„Децата обичат центъра - синът ми онзи ден ме попита защо не може да ходи на училище и в събота и неделя.“

РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОГРАМАТА И НАУЧЕНИ УРОЦИ

За ползата от програмата - и за Асоциацията, и за самите участници, един от тях споделя:

„Трудно е да се каже как използваме обучителната програма - толкова е естествено за нас. Тя ни научи как да разработваме проект, също че е важно да не работим сами..... разбрахме колко е важно да включваме родителите и децата - всички идеи идват от тях. Програмата ни даде самочувствие и увереност на хора, които знаят какво вършат - усецаме това, когато говорим с длъжностни лица... ние можем да реализираме дейности, които се оказват по-ефективни и предприемчиви отколкото тези на градските служби. Въвлякохме специалисти, които осъществиха партньорство с държавата и демонстрираха ползите от съвместната работа... това обаче не ни възпира да посочваме и негативния опит. Общината както и националната Асоциация наистина подкрепят нашата работа.“

Тази Асоциация, а чрез тях и общината привличат родители, професионалисти в своята собствена сфера, което се оказва много полезно.

Наученото от другите организации, участващи в програмата, също е важно:

„Един от най-ценните уроци беше срещата с другите организации - обмяната на опит и идеи. Появиха ни се нови идеи, заимствахме идеи от групата от Дъбница за Великденска кампания за събиране на средства, което правим вече последните 5 години... След Модул 5 за Мобилизиране на местни ресурси разбрахме, че не можем просто да искаме пари от бизнеса, а да не предлагаме нищо в замяна. Така че организирахме кръгла маса и обяд в един от хотелите, който е постоянен дарител, разказахме им за нашата работа и ги призовахме към спонсорство - срещата се оказа много полезна и набраните средства бяха удвоени.“

ДЪЛГОСРОЧНАТА ПРОМЯНА В ОБЩНОСТТА

Според групата промяната в местната общност е забележителна:

„Като част от проекта ние направихме един 15 минутен филм, който беше показан по БНТ и след това по местния кабелен канал - това беше една от най-ползните дейности по проекта. След това хората ни спираха по улиците и ни казваха: „Сега вече знаем какво правите.“ Усецането да не си изключен от общността беше толкова хубаво... основната движеща сила за нас бе да разбием стените. Бяхме отделени от обществото. Всеки ден ние виждаме, усецаме и се докосваме до промените - преди 5 години не бихме повярвали, че това може да се случи. Децата ни бяха невидими, а когато излязахме с тях, хората просто ни гледаха как отминаваме - не ги водехме на пазар и те не се срещаха с други деца. Сега хората са много по-отворени и приемат, че нашите деца не са различни - те са просто деца - и сега те като всички останали деца са канени на различните събития в града. Ходим с тях на пазар, на басейн - други деца ни посещават.“
„Промяна се постига само когато родителите (а сега и младите хора) се обединят,

определят своите нужди, съгласяят се какво да се прави и започнат да действат, въвличайки професионалисти - никога не трябва да работите сами.“

СДРУЖЕНИЕ ЗА БОРБА С РАКА НА ГЪРДАТА "БОРАГ" – ГАБРОВО

Габрово е малък град в централна България, като жените в него са около 33 000. Повечето от хората в града са или безработни, или не получават заплатите си ежемесечно. Бизнесът в града не се развива бързо, а болницата не успява да предложи редовни консултации на нуждаещите се пациенти.

Сдружение БоРаГ се създава през 1999 година в Габрово с цел да помага (отначало с медицински консултации) на жените, страдащи от рак на гърдата.

Много лична драма и здравословни проблеми на близки приятелки са в основата на идеята да се създаде организацията. Впоследствие се разбира, че много жени в града имат този сериозен проблем и че той не е само здравословен.

“ТОВА СМЕ НИЕ ПРЕДИ “ПРОГРАМАТА” - ЗДРАВКА

За програмата „Знание, успех, промяна“ разбира г-р Тони Борисова тъкмо по време на регистрацията на организацията. *“За нас беше жизнено важно да се включим в тази програма, тъй като искахме да направим нещо конкретно, а не знаехме нито как, нито имахме средства.”*; споделя Тони - председател на сдружението. Отначало всички смятат да помагат като правят изследвания, търсят начини да намалят физическата болка на жените, претърпели операция, да им търсят работа, транспорт.

ПРОГРАМАТА

За обучението заминават Таня и Здравка - членове на организацията, както и нейни създателки.

„Модул 1 преобърна разбиранията ми на 360 градуса“, казва Таня, а за Здравка усещането от промяната и наученото е като ново начало. По време на обучението те спонтанно променят идеята си за проект, търсят неформално време за контакт с консултантите и учителите, защото имат въпроси, които трудно се задават пред всички. Получават много увереност по време на тези срещи между сесии и са доволни, че могат да споделят най-съкровени мисли и опасения. След Модул 1 с голям ентузиазъм двете жени копират материалите за всеки в организацията и започват да споделят наученото, опитват се да пресъздадат дори атмосферата на обучението за своите колеги.

Като ценна помощ те си спомнят посещенията на консултантите по места и дори имат препоръки към Програмата:

- ▶ да има консултация преди Модул 3 за финансова обработка на документите;
- ▶ Модул 3 и Модул 4 да бъдат по-продължителни;
- ▶ Да се предвиди време в рамките на обученията за индивидуални консултации.

ПРОЕКЪТ

Този проект е първи за организацията и тя следва всичко научено от Програмата. Името на проекта е „Заедно с БоРаГ да се научим как“. Дейностите са насочени в две направления: превенция на млади хора от болестта и създаване на групи за взаимопомощ на болни жени.

Успешни се оказват усилията и в двете насоки. Постепенно хората от организацията разбират, че има голям ефект от превантивната им работа по училищата в града и че може би тази дейност ще е основна за тях.

Ето какво споделя Стефка от групата за взаимопомощ в проекта:

„Приех да участвам и не съжалявам. Запознах се с други жени със сходна съдба, споделяхме трудни моменти, давахме си кураж. Очаквах с нетърпение нашите срещи, защото чрез тях аз подобрих самочувствието си, по-спокойно започнах да обсъждам проблема, научих се дори да помагам на други жени с напътствия и разбиране.

Благодарение на този проект успях да присъствам и участвам на места, които не мога да си позволя не само от финансова гледна точка, но най-вече от емоционална. Имал незабравими спомени в личен план от срещата ни с доброволците. Тя ме накара да се почувствам ценена и полезна от всички.“

Тази вечер на доброволеца остава топъл спомен за всички. Тя е първото нещо, за което разказват Димитринка и още една от жените от групата за взаимопомощ. За Димитринка участието ѝ в проекта означава ангажираност както във времето така и пълна отгаденост на идеята, а за другата жена това участие я прави по-позитивна и с нов хъс за живот.

ВРЕМЕТО СЛЕД ПРОГРАМАТА

Организацията продължава с усилията си и с вече установените си контакти да работи за превенция срещу рак на гърдата в училищата на Габрово и помага за осъществяване на срещите на групата за взаимопомощ. Сдружението е доста известно в града и дори някои лекари в града се опитват да създават подобни услуги. БоРаГ е включен в обществен фонд на Габрово и чрез него изпълняват неговия проект - образователна програма за превенция, която впоследствие се превръща в работа и грижа на общината.

Най-важни за организацията са тези просветни профилактични програми.

С подкрепата на Швейцарското посолство разпространяват малки книжки с цел профилактика.

Групата за взаимопомощ е отворена за нови хора и въпреки трудностите, които не са само от финансов характер, тя работи. За съжаление някои от жените не успяват да преборят болестта.

Броят на хората в организацията постепенно се увеличава и дори някои от членовете на целевата група сега са в Управителния съвет на сдружението.

НАУЧЕНИ УРОЦИ

„Участието ни в обучението и реализирания проект в рамките на Програмата ни отвори очите за това какво е НПО, какви възможности за работа има по нашата проблематика, как се определя значимостта на дадена дейност. Започнахме да гледаме по-глобално, да бягаме от единичното, дребното.“ споделя Тони.

След Програмата Таня и Здравка разбират колко голяма всъщност е отговорността, която поемат както към организацията, така и към ФРГИ.

И двете казват, че са се променили и приемат хората по един по-добър начин.

„Категорично започнах да гледам на хората с по-добри очи. Абсолютно изхвърлих назидателното обучение, на което бях научена.“, признава Здравка.

Таня също смята, че много се е променила заради участието си в Програма както в личен план „израснах една педя духовно“, така и като член на организацията. Тя е разбрала колко важен

ресурс са точните хора за една организация. Преди да се започва нещо трябва да се намерят подходящи хора, да преминат през нужното обучение и да се научат да споделят с всички в организацията, да работят в екип.

ЦЕНТЪР ЗА МЕСТНО РАЗВИТИЕ БУХОВО

Бухово е малък град, с население 3000 човека, намиращ се на 20 км североизточно от София, в подножието на прекрасния Балкан. Близо е до Кремиковци - най-големият металургичен завод в България. Въпреки че залежите на въглища, олово, цинк и желязо са били недостатъчни, изключително скъпо струващият завод е отворен през 1963 г.

Когато урановите мини затварят много от специализирания персонал напуска и Кремиковци, а заводът продължава своята работа на половин капацитет.

Обработваемата земя около завода е силно замърсена и голяма част от нея е изоставена. Броят на населението намалява поради напускането на много от работниците (само за пример - населението е наброявало 12 000 души през 70-те), а местните хора трябва да се справят със здравословните и екологични проблеми, оставени в наследство. Точно това наследство довежда тук в средата на 80-те Тодор Димитров, опитен геофизик, представител на БКП в района, и Зоя Дамянова, учителка в местното основно училище. Политически опоненти - сега те весело отбелязват, че е имало време, в което не са си говорили, но решават, че е „по-добре да се обединят, за да постигнат по-добри условия за живот.“ Центърът стартира своята работа като неформална група през 80-те - твърде рано за тогавашната ситуация в България - и се регистрира през 1999 г. Центърът има 18 членове и много доброволци.

НАЧАЛОТО НА ИСТОРИЯТА

Тодор и Зоя разказват историята така:

„Работата ни започна 1985-6 г., когато държавната система започна да се отваря към идеи, свързани с демокрация и граждански права. Тук е индустриална зона и компанията управлява най-големият металургичен комплекс на Балканите както и производителите на уран и складовете за радиоактивни отпадъци. Направиха се изследвания на децата, които показаха, че в тази посока е основният проблем. Инициирахме екологично движение със срещи и протести. Искахме да се справим със замърсяването в района. Страхувахме се, че протестите ни могат да рикошират върху ни, но постепенно печелехме одобрение. Хвърляхме се от проблем на проблем, търсейки различни видове замърсявания. Необходимо беше да се активизират хората, за да решават проблемите си. Бяхме единствени по рода си през 1986 в България “

Тодор обяснява:

„Бях местен секретар на комунистическата партия, а тя беше координатор на екологичното движение. Постепенно да работя за интересите на гражданите стана много по-важно за мен, отколкото да угодя на правителството. Положението със замърсяването все повече се влошаваше - нямаше никакви филтри във фабриката. Започнахме да ставаме публични фигури - проблемът вече не можеше да се скрие.“

Те нямат достатъчно сили и енергия да завършат регистрацията от първия опит, но местен жител, Георги Богданов, работещ в НПО и един от първите консултанти програмата, „Той ни показа пътя, имаше опит и ни даде морална подкрепа.“

Зоя обяснява:

„Имаше проблеми в детската градина и група майки сформираха сдружение „Дом за нашите деца“ - ние им предложихме помещение. Имахме стая и мебелировка, а Георги ни донесе компютър и на тази база започнахме работа.“

ОБУЧИТЕЛНАТА ПРОГРАМА

Зоя и Тодор разказват:

„Ние се обърнахме към програмата, защото имахме нужда да се научим как да работим като НПО. Научихме как се пише проект, как се въвличат местните хора, особено децата и техните родители. Организацията придоби система от знания, които и позволяваха да работи. Когато се върнахме от обучението, аз обяснявах на останалите всичко за използването на флипчарт.“

Тодор описва ефекта от обучението както лично върху него, така и в професионално отношение:

„Израснах като човек, който може да прави много неща и професионално, и като личност. Опитът от обученията ми помогна в използването на тези системи. Научих се как да работя в екип, как се преодоляват недоразуменията, пътят за преодоляването

на конфликтни ситуации... Разбрах, че да си доброволец е както да даваш, така и да получаваш. Сега използвам наученото в моето ежедневие. Научих се да общувам с различни от мен хора, приемайки различието и.м. Научихме толкова много от чуждестранните доброволци.“

Наскоро те са поканени да се присъединят към програмата Партньорство за местно развитие, заедно с градовете Девин и Мадан. *„Те имат подобни на нашите проблеми, но са били включени в програмата две години преди нас и затова трябваше да наваксваме; но ние успяхме, защото имахме зад гърба си Обучителната програма. Сега сме и.м. равностойни партньори.“*

ПРОЕКЪТ

Зоя и Тодор обясняват как е разработен проектът:

„Първото нещо, което направихме след обучението, беше обзор на нещата, които учениците искаха да направят, за да стане по-приятна средата около училищата. Имаше стотици идеи, някои, от които бяха абсолютни фантазии. Те включваха велосипеден парк, зоологическа градина и басейн. Ние организирахме публична дискусия с децата, родителите и представители на местни групи. Имахме флипчарт и хората гласуваха за идеите с точки. Те решиха да се направи беседка, достатъчно голяма за един клас, така че да може да има часове на открито. Другите идеи, които постигнахме за пет години бяха: пейки, чешма, часовник, баскетболно и футболно игрище, изграждането, на които беше финансирано от различни донори. Децата и родителите помагаха със своя доброволен труд.“

Проектът е финансиран на стойност 3619,2 лв.

СЛЕДВАЩИТЕ СЪПКИ

Проектът поставя организацията на нов път:

„Първият ни лагер беше в същото лято, в което се осъществяваше проектът. Дойдоха 15 доброволци от Младежкия Алианс за развитие за ремонт на училищната ограда, така че да не влизат животни в двора на училището. Наехме легла от сиропиталището и направихме баня от неща, донесени от домовете ни, а доброволците спяха в училището. От една страна се тревожихме как чужденците ще реагират на замърсяването, а от друга как местните хора ще ги възприемат. Но успешно преминахме този тест! А младите хора, които бяха дошли от цяла Европа и Япония ни се отразиха много освежаващо.

Организирахме пет лагера и още от самото начало планирахме лагерите да са едновременно за българи и чужденци, които да работят и живеят заедно. Чужденците започнаха да говорят български, българите проговориха английски. След края на първият лагер, някои от чужденците останаха и за втория, живеейки в хижа в планината на 20 км оттук. Една от доброволките беше дъщерята на датски милионер, на която се появиха мазоли на ръцете от тежката работа. Хората казваха: „Ако има богато момиче, което е пропътувало хиляди километри, за да работи доброволно, то това ще накара и нас да работим доброволно.“ Година след като доброволният лагер изчисти

парковете, хората излязоха от своите домове и започнаха да помагат. Всяка нощ и имаше някакво занимание, завършващо с прекрасно парти.“

Те описват промените, които настъпват в хората в техния град:

„В новогодишната нощ целият град се събра за голямо празненство. Пресъздадохме типичен фолклорен фестивал какъвто не бяхме правили от 1983 год. Фестивалът се казва Джамал - жена, облечена в носия, обикаля къщите, за да се сбогува със зимата и да пожелае много здраве на всички. Дадоха по телевизията филм от тържеството, а след това то се превърна в традиция и се празнува и досега.“

ОСЪЩЕСТВЕНАТА ПРОМЯНА:

И Зоя, и Тогор усещат, че значителни промени могат да бъдат видени:

„Хората започнаха сами да развиват различни инициативи. Миналата седмица например група ученици, които са известни с лошото си държание ме помолиха като класен ръководител да съобщя, че те искат да почистят града.“

Зоя забелязва как местните хора подхващат сами разни инициативи и стават все по-независими:

„Тази Нова година исках да празнувам извън Бухово и хората дойдоха и ми казаха: „Ако ти не си тук, ние ще го направим“, и после ми разказаха, че фестивалът е бил великолепен. Вече са установени здрави традиции.“

Виктор Средовски, който е нов доброволец в програмата, казва:

„Това, че работата като доброволец носи ползи на общността, ме мотивира да стана член на групата и сега съм отговорен за работата на младежите.“

А СЕГА НАКЪДЕ?

В настоящето организацията преминава през труден момент:

„За последните 18 месеца нямаме финансиране. Написали сме около 15 проекта, но нито един от тях не беше финансиран. Героично е, че все още съществуваме, но сме решили да продължаваме, защото най-важният ресурс са хората. Минахме през толкова много обучения, ще е грехота наученото да отиде на вятъра. Основата на цялата наша работа беше Програмата. Получихме най-неоценената помощ - какво да правим, какво да не правим и как да го правим.“

Имахме среща вчера, за да решим пътя напред: работата трябва да продължи. Хората очакват от нас да направим нещо. Молят ни за помощ. Имаше периоди, в които живеехме в офиса - изтощени, разочаровани, изгубили ентузиазма.“

Те отбелязват, че модул 5 и събирането на средства не са минали добре:

„Разбирането ни беше различно от това на организацията и консултантите, които усецаха, че не бяхме достатъчно фокусирани - идеята ни беше насочена към екология, граждански права, икономическо развитие и младежки проекти. Имахме и конфликт с местните власти, защото показахме негативното лице на града и естествено те не бяха доволни от тази наша стъпка. Искахме да подобрим средата и чистотата в града, но това беше състезание и дублиране с отговорностите на местната власт. Имахме много срещи с граждани и представители на местните власти и бизнеса. Осъществихме връзка с една американска екологична организация, която ни обеща дарение 5000\$, но то така и не се случи. Искахме да изградим парк около блоковете и събирахме по 2 лв. дарение от всеки жител. Планирахме, че пенсионерите и младежите могат да се грижат за парка. Предлагаме оферти на бизнеса да се включат в начинанието с по 50 лв. Искахме да осигурим за осем месеца от годината камион за миене на улиците, но гражданите останаха пасивни, а местните власти не достатъчно ентузиазирани.“

НАУЧЕНОТО

Зоя и Тодор чувстват, че:

„Когато за пръв път започваш да въвличаи общността има един преходен период, когато нещата като че ли вървят назад. Няма вяра, доверие, шегички... Всекидневният живот става все по-труден - хората имат нужда да вярват в бъдещето... В миналото бяхме свикнали да мислим, че партията ще се погрижи за всеки, но научихме колко е важно да накараш родителите да бъдат активни, да въвлечеш общността.“

Също така те оценяват необходимостта от съвместната работа с други групи:

„Един от най-важните аспекти на нашите дейности през 1989-90 г. беше да се идентифицират и да се работи с 8-те НПО в града. Когато въвлечете други организации и почерпите от техния опит, си помагате взаимно и се чувствате по-силни.“

Уроците, които те са искали да споделят с другите организации са:

- ▶ Разберете своите собствени проблеми;
- ▶ Не подражавайте на други хора;
- ▶ Изработете си своя собствена стратегия;
- ▶ Отидете на обучение и научете как да разрешавате проблемите;
- ▶ Имайте представа за глобалната картина, но се заемете с локални дейности;
- ▶ Бъдете отворени за нови членове.

Те ясно усецат, че е имало нужда от обучителната програма, но искат обученията да продължат със своята подкрепяща роля за участниците в тях.

ШАНС ЗА РАБОТА
СДРУЖЕНИЕ С НЕСТОПАНСКА ЦЕЛ "СЪТВОРЕНИЕ", ГРАД ДОБРИЧ

Град Добрич е разположен в низината Добруджа, близо до Черно море - там, където се срещат сухото лято и суровата ветровита зима. Той е голям индустриален, селскостопански и търговски център. С население над 104 000 души градът е втори по големина в Североизточна България.

Историята започва, когато един инициативен човек се ентусиазира от идеята за създаване на ферма за охлюви и успява да увлече още няколко съмишленици. Някои от тях вече имат опит от работа с организации на хора с увреждания и познават основните трудности в ежедневието им, една, от които е възможността за трудова реализация. Едно възможно решение на този проблем е свързването на двете идеи и създаването на ферма за охлюви в близост до Добрич. Допълнителни проучвания на пазара показват, че идеята не е съвсем утопична и те решават да опитат. През януари 2002 г. е регистрирано сдружение с нестопанска цел „Сътворение“.

ОБУЧИТЕЛНАТА ПРОГРАМА

Антония Димова и Стойчо Стойчев са най-активните хора в организацията и двамата чудесно се допълват. Стойчо е отлично запознат с всички въпроси, свързани с охлювите - видове, начини на хранене и отглеждане и т.н. Той има много и необичайни идеи, като например създаването на ферма за охлюви. Тони е много жизнерадостен и едновременно с това разумен човек. Тя винаги успява да внесе здрав разум в идеите на Стойчо. Икономист по образование, тя се занимава основно с финансовите въпроси на организацията, а също и с връзките с медиите.

Първият опит на организацията в разработването на проекти завършва с неуспех. Сега, когато се обръщат назад, Стойчо и Тони напълно разбират защо е било така.

„Сега вече имаме необходимите знания и умения и разбираме, че само една идея и хъс не са достатъчни, а трябва да знаеш и как да представиш идеята си така, че и другите хора да те разберат. Сега, когато четем първия си проект, виждаме точно защо е бил отхвърлен. Прави са били.“

Много скоро след създаването на организацията в началото на 2002 г. до Стойчо достига информация за програмата. С участието си в обучителните модули те очакват да придобият нови знания и умения, които да направят работата им по-ефективна, структурирана и полезна.

„Когато започнахме, се опитвахме да правим различни неща, но не знаехме точно какво, как... Обученията, консултациите и изпълнението на проект - трите компонента в обучителната програма - помогнаха много на организацията. На първо място те ни помогнаха да си изясним и подредим понятия, които бяха нови за нас. Много ценно беше и това, че по време на изпълнението на проекта ако се чувствахме несигурни или имахме проблеми имаше към кого да се обърнем за съдействие - консултантите или екипа. Интересно беше и самото обучение - разнообразните игри, начинът на представяне на информацията и т.н. Бихме могли да използваме тези подходи и техники, ако провеждаме обучения в бъдеще.“

ПРОЕКТЪТ

Проектът, който организацията разработва по програмата - „Шанс за работа“ - е отделна, завършена част от по-голям проект за създаване на ферма за охлюви и наемане на работа на хора с увреждания и получава финансиране в размер на 3795 лв.

Организацията успява да договори с общината сграда за фермата срещу по-нисък наем, прави много предварителни проучвания на пазара и цените, както и на възможностите за обучение. Предстои им да подберат и обучат хората с увреждания, които да се занимават с отглеждането на охлюви.

Съвместно с представители на Съюза на глухите и ХобиСклуб (организация на хора със зрителни увреждания от Добрич) се изработват критерии, въз основа на които да бъдат подбрани 15 човека с увреждания за участие в обучението. Съюзът на глухите и ХобиСклуб представят списък с хора (от техните членове), които съответстват на критериите. След това Тони и Стойчо провеждат предварителна среща с бъдещите участници, на която им представят повече информация за предстоящото обучение.

Трудностите започват със самото начало на проекта:

„В един момент, когато вече петнайсетте участника в обучението бяха избрани, ХобиСклуб даде списък с още шест човека, много заинтересовани и също желаещи да участват. Това, което ни помогна много в тази ситуация бяха предварително изработените съвместно с ХобиСклуб критерии. Седнахме с Иван (председателят на ХобиСклуб) и прегледахме всеки отделен човек от новия списък. Оказа се, че нито един от не отговаря на критериите.“

Някои от трудностите, които срещам в хода на проекта са дори забавни:

„Когато отидохме в София да подпишем с Университета договор за провеждане на обучение, ние разполагахме само с един ден, а срещнахме доста трудности. Оказа се, че машинописката има почивен ден и няма кой да напише договора. След кратко убеждаване Стойчо седна пред компютъра и сам написа договора.“

Преди началото на обучението, организаторите се притесняват, че участниците няма да са достатъчно ангажирани с участието си, но тревогите им са напразни.

„Много бяхме притеснени, че участниците няма да са заинтересувани, няма да идват редовно, ще закъсняват и т.н. Всъщност всички идваха навреме и не пропуснаха нито един ден. Професорът им беше раздал книги преди да започне курса и те ги четяха вкъщи и задаваха много въпроси по време на обучението.“

Важна част в проекта е публичността, тъй като Тони и Стойчо разбират, че само ако организацията им е добре позната в общността, би могла да привлече поддръжници. Те участват в множество телевизионни и радиопредавания, дават две пресконференции и организират публично тържествено връчване на дипломите на курсистите.

„Дойдоха различни медии и партньорски организации и много се забавлявахме. Някои от участниците с увреден слух играха ръченица, а ние пяхме „Назад, назад...“

Само четири месеца след приключването на програмата сдружението продължава да работи за осъществяване на идеята за ферма за охлюви. Повече от 30 писма са написани до чуждестранни компании за съдействие, тъй като в България няма необходимото оборудване за такава ферма. Но *„връщане назад няма, тъй като твърде много хора вече знаят за идеята.“*

Свидетелства за това, че проектът е успешен, са грамотите и наградите, които организацията получава от партньорите си по проекта - Съюза на глухите, ХобиСклуб и Евроинфо центъра. Те са признание за това, че организацията е успяла да въвлече в работата си по проекта хората с увреждания, които са основна заинтересована страна, а също така и за приноса ѝ в развитието на социалното предприемачество.

„Установихме добри взаимоотношения с местни организации и институции, на които можем да разчитаме в бъдещата си работа.“

Участниците в програмата отчитат и факта, че този пръв успешен проект е една добра основа, върху която да продължат да награджат:

„Сега вече имаме един изпълнен проект, повече опит, а също така и история. Имаме добри контакти с други организации.“

РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОГРАМАТА И НАУЧЕНИ УРОЦИ

Въпреки, че проектът е приключил съвсем наскоро и фермата за охлюви все още не е открита, вече има конкретни ползи от участието им както за отделните участници, така и за организацията като цяло:

- ▶ **Работа, водена от потребностите на хората.** Според Стойчо и Тони:

„Важно е още от самото начало да се включат хората, за които ще се работи. Трябва да се познават хората лично. Мислим си, че знаем какво им трябва, но не е така. Ако предварително не бяхме подготвили критериите заедно с хората с увреждания, нямаше да успеем.“

- ▶ **Фокусиране както върху успеха на предприятието, така и върху участниците.** Тони споделя:

„В началото идеята за фермата беше по-скоро бизнес идея. Сега вече е по-различно. Мисля повече за хората, които ще участват. Приоритетите се изместват. В началото не познавах хората.“

- ▶ **Яснота относно целевата група на организацията.** При регистрирането на сдружението са поставени множество цели по отношение на широко дефинираната група „хора в неравностойно социално положение“. След края на програмата вече има по-ясна идея за кого биха искали да работят.

„Трябва да се фокусираш върху една основна цел и целева група, иначе се губят много усилия.“

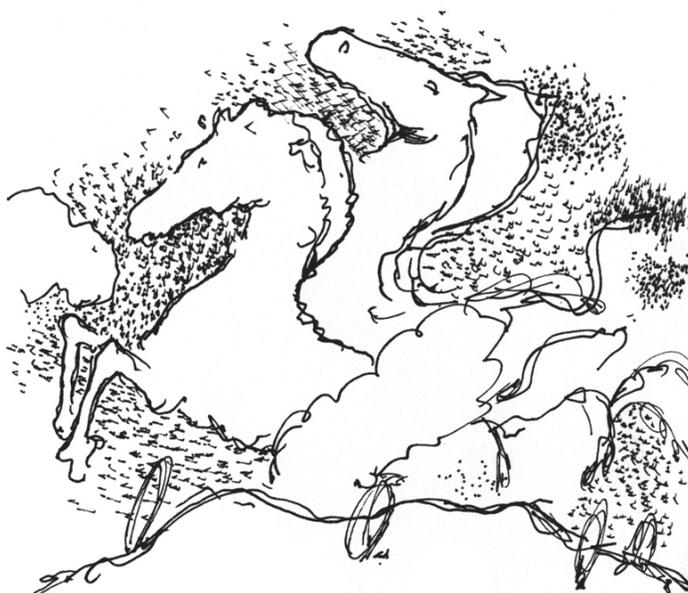
- ▶ **По-голяма известност на организацията.** Благодарение на участието си в програмата организацията става добре позната, и то не само в Добрич.

„Целият град знае за охлювите. Спират ни по улиците и ни питат, обаждат се хора от цяла България.“

- ▶ **Нови умения за участниците в проекта.** Според Тони и Стойчо, участниците в проекта са придобили нови знания и умения, които биха могли да използват и в бъдеще; станали са по-активни и по-отговорни за собствения си живот.

„Някои от участниците в обучението споделиха, че те също биха искали да започнат малък семеен бизнес с отглеждане на охлюви.“

АСОЦИАЦИЯ ПИРИН МЕДИЯ – ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ

Разположен в зелена долина в югозападния ъгъл на България, на 20 км от гръцката граница, гр. Гоце Делчев е с население 23 000 човека и още 11 000 човека в околните села. 14 % от населението са безработни, а има тенденция младите хора да напускат града, за да учат висше образование, и след това да не се връщат.

Асоциация Пирин медия - кръстена на ледниковата планина - беше неформална група от журналисти, установена през 1996 г. Двама от нейните основатели - Огнян Лазаров и Маргарита Енчева са особено загрижени от разпространената употребата на наркотици сред младите хора и липсата на каквито и да е превантивни мерки по въпроса. Интересът на Огнян към младите хора го отвежда на работа в общината като секретар на общинския съвет по въпросите за борба със злоупотребата с наркотици, а Маргарита е собственик на местен вестник. Асоциацията е регистрирана след 2000 г. след приключването на програмата.

ОБУЧИТЕЛНАТА ПРОГРАМА

Огнян винаги е искал да работи с млади хора. Той посещава местния Младежки център като радио репортер и като представител на нерегистрираната група Пирин Медия.

„Случайно станах част от това. НПО секторът беше като бяло петно за мен докато не присъствах на обучителния Модул 1. Нямах представа какво НПО може да постигне и какво влияние може да има върху местния живот. Можехме да се „загубим“, но Модул 1 дойде тъкмо навреме. Чувствахме се на точното място с точните хора. Вера беше много впечатляваща. В обученията на Модул 1 беше включена нашироко темата за изграждане на екип и как екипът да работи за постигане на промяна. Всички модули бяха изградени един върху друг и бяха много конструктивни. Оттогава съм бил и на други обучения, но като цяло, те за мен са били загуба на време, защото повтарях неща, които знам. От тогава наистина започнах да развивам знания и умения.“

Маргарита отбелязва, че:

„Канка дойде тук за два дни, които бяха наистина много важни. Тя показва на всички как трябва да работим заедно. Не само на нас двамата, а на цялата група. Нашето мнение е, че ние не можахме да пренесем наученото в нашата практика 100%. Когато пишехме проекта ни хрумваха толкова много идеи, за които Канка ни каза: „направили сте проект, който може да отнеме 100 години“. Първата чернова на проекта беше ужасна.“ Те обаче получават финансиране на стойност 3132 лв.

ПРОЕКТЪТ

Първият проект е съсредоточен върху наркотиците - провеждане на семинари в училищата и организиране на публични акции за привличане на вниманието.

„Организирахме ден на графитите - затворихме улиците и младите хора рисуваха по тях. Хората се събираха, за да прочетат написаното и да видят ярките цветове на рисунките. Улиците изглеждаха много различни от обикновено. Учители, родители и младежи се снимаха. Имаше баскетболно състезание, а играчите имаха тениски с надписи. Проведохме обучение за учители за 20 младежи, които да станат помагат за намаляването на употребата на наркотици, алкохол и цигари сред младите хора. Училищните вестници посветиха броеве на употребата на наркотици.“

Те провеждат семинари и кръгли маси за родители и професионалисти с цел да ги „събудят“, за да видят нарастващия проблем, възможностите за съвместна работа по превенция и нуждата да се предложат на младите хора интересни начини за прекарване на свободното им време. Като журналисти те знаят как да отправят своите послания по атрактивен начин.

КАКВО СЛЕДВА?

И двамата усещат, че родителите и учителите са по-отворени: *„Няма нужда да ги убеждаваш. Преди това най-често никой нищо не говореше за това. Когато започнахме да провеждаме срещите с родителите, първоначално никой не идваше, защото хората се страхуваха, че ако дойдат, целият град ще говори за това, че техните деца имат проблеми с наркотиците. Не можем да ги*

виним, че са омаловажавали проблема. Но постепенно поведението на общността се промени. Никой не смееше да говори за последствията.“

Маргарита има две дъщери - и двете тийнейджърки: „Колко трудно беше да се говори за това, но с течение на времето можахме. Свързахме се с други Балкански организации. Инициативата се оказа толкова успешна, че общината покани Огнян да работи там.“

СЛЕД ТОВА НАКЪДЕ?

Огнян отбелязва: *„Винаги е трудно да въвлечеш младите хора. Ние продължаваме да организираме семинари, а сега правим документален филм. Участието на младежите, може да се каже, има слаби и силни моменти - сега те са наистина активни и мотивирани, но вече съм изгубил броя на молбите, които сме отправяли, без успех. Писането на проекти ми дойде до гуша. Младите хора са на улицата, а най-светлите и най-добрите си отиват. Всяка година е ново начало. Миналата година повечето деца кандидатстваха в университетите и сега са извън града, но сега има нова група от деветокласници и три години ще работим с тях.“*

Видяхме малка група деца, идващи от основното училище по време на междучасието, за да запалят свещ в църквата, в солидарност с инициативата в Благоевградска област за хората - жертва на насилие. Запитани защо са тук от свещеника, който дойде да каже молитва и да ги благослови, младите хора обясниха ясно своето присъствие и своята загриженост.

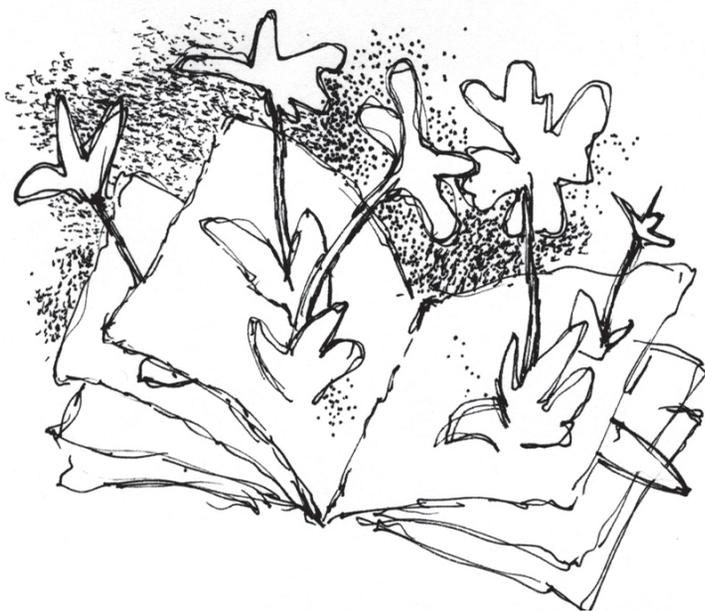
Маргарита мисли, че за повечето хора все още е малко налудничаво човек да работи в НПО, въпреки че има все повече неща, които се случват в сектора...

„Сега съм издател на собствен вестник и имам свое отношение към сектора. Аз насърчавам дейностите на НПО. Виждам как това помага на вестника. Помагам на колеги да представят информация за НПО. Но и самите неправителствени организации трябва да се замислят за това как да бъдат интересни на хората. Като журналист така и не го разбрах този сектор. Сега вече съм била и от двете страни - познавам кухнята на нещата и помага да полириши ако има някакви проблеми.“

За Огнян, който редовно сътрудничи в ролята си на журналист в Модул 4 в обучителната програма, придобитият опит е ключов:

„До 1995 г. исках да бъда учител, но загубих увереност заради това, което се случваше в училищата. Програмата се оказа повратна точка за мен. Тя ми позволи да работя с младите хора. Участието ми в Програмата ми даде възможността да работя с младежки групи извън училищата, подкрепяйки социалното им развитие - работейки с тях като граждани и окуражавайки участието им в живота на общността. Без програмата не бих поел този път. Този опит ми даде уменията и мотивацията за това.“

СДРУЖЕНИЕ „ЕЛХИЦА“

Хасково е 100-хиляден град и се намира в югоизточна България на 60 км източно от Пловдив и на 240 км от София. В него живеят българи, много етнически турци и роми. Основен поминък в момента за хората е дребната търговия и шивашките услуги.

Детска градина „Елхица“ се намира в един от крайните квартали на града. Тя се посещава най-много от деца от турски и ромски произход. През 1999 г. се създава училищно настоятелство в градината, а през 2002 г. е регистрирано сдружение „Елхица“.

Идеята за създаване на родителски актив идва от образователна програма, в която участва градината. През 1997 г., финансирано по проект, детското заведение ремонтира и прави парно отопление на сградата. Това дава малко опит на директорката на градината, госпожа Лесингерова, в управление на проектни дейности.

ПРОГРАМАТА

За Хасковската Програма на ФРГИ научават от фондация „Стъпка по стъпка“.

След като събират мненията на колеги и родители, решават да попълнят формуляра за участие. Опитват се да включат колегите си от самото начало, но не всички искат да участват в нещо странично и отнемащо допълнително време. И все пак тази откритост и прозрачност от самото начало много е помогнала в на участниците в Програмата и проекта, смята директорката.

На Модул 1 отиват Христина и Татяна - учителки в детската градина. Те имат опит в обучение, но не е свързан с писането на проект, нито пък с терминологията и същността на НПО сектора. На Христина много ѝ допадат оригиналната методика на обучението, а за Татяна е била важна конкретността и деловитостта на консултантите. И двете участнички са впечатлени от писмените материали, които ползват и до днес при много поводи. Някои идеи заимстват от обучението и дори ги използват при обучението на децата.

След като се връщат от Модул 1 споделят наученото с всички колеги и някои родители. Практическите насоки и логиката на Програмата във времето са най-ценното нещо, за което си спомнят участниците. Срещите по места с консултантите - с Вера и Ричард също са помогнали всички хора в проекта и най-вече родителите на децата и квартала да повярват, че идеята си струва.

„За първи път участваме по такава схема на обучение. Всяка фаза на проекта ни бе обхваната и съпроводена от точното обучение, от което имаме нужда“, споделя Татяна.

ПРОЕКТЪТ

Верни от самото начало на принципа да споделят всичко с въвлечените в проекта хора, екипът събира мнения дори за неговото название. Наричат го „Прозорец към света“. И действително всеки участник в него има какво да види през този „прозорец“: за учителите диалогът с майките на деца от турски произход е разкрил неподозирани трудности, за които никой не е имал представа преди.

Обиколките из този краен квартал на турските и ромски семейства са допринесли много за изграждане на доверие и по-добро взаимно разбиране. Използвани са някои материали от Програмата в общуване с родителите и това е допринесло за бъдещата активност на майките. Някои от тях вече помагат в детската градина и това им дава ново самочувствие. Децата общуват свободно в интегрирана среда и постигат добри резултати.

СЛЕД ПРОЕКТА НАКЪДЕ?

„Елхица“ са с интерес в обучението и разработката на проект по Модул 5. Татяна смята, че трябва да се научи да мобилизира ресурси и да се справя с проблемите на местно ниво и в общността, в която работи. Трудности имат в работата с медиите. Татяна мисли, че медиите са предубедени към тях, защото са в края на града и не са привлекателни.

Работата с родителите продължава. Всички, които се включват знаят, че правят нещо

добро не само за техните деца, но и за тези, които ще гойдат след тях. Настоятелството информира родителите дори за важни неща по отношение на потенциални работни места, а самата градина вече е приела 5 майки на работа.

Работата в тази детска градина е разнородна заради различните етноси на децата и има още много трудности за преодоляване.

Сега усилията на екипа са да преподават български език на бъдещите първокласници от ромски произход, за да отидат наесен в добро училище, а не в кварталното.

НАУЧЕНИ УРОЦИ

Сдружение „Елхица“ споделя, че Програмата и опита по проекта са ги научили:

- ▶ да отстояват себе си като организация и да не се отказват;
- ▶ как да „живеят“ като организация;
- ▶ на позитивно мислене;
- ▶ как да вземат решения и как да ги огласяват;
- ▶ как да набират средства ;
- ▶ как да общуват с други НПО;
- ▶ колко е важно да знаеш как да общуваш и въвличаш хора за каузата на организацията;
- ▶ с малко средства да постигат големи резултати;
- ▶ ефективен диалог с други важни за тях институции.

За госпожа Лесингерова най-важно е човек да не спира да търси пътища за промяна, да не спира да се учи и обогатява колегите си със своя опит, защото няма по-голяма награда от това да виждаш как се променя самочувствието и поведението както на екипа ти и целия персонал на детската градина, така и на родителите и децата, заради които всички заедно се стараят.

СДРУЖЕНИЕ "ИНТЕГРО-ЦЕНТЪР ЗА ИНФОРМИРАНЕ, КОНСУЛТИРАНЕ И ПОДПОМАГАНЕ НА РОМИТЕ ОТ РАЙОНА НА ОБЩИНА ВЕТОВО"

Сеново се намира в североизточна България близо до Русе. Около 700 роми са част от населението в селото, но живеят отделени, почти извън селото. Нивото на безработицата в Сеново е почти 100%, а ромите там си изкарват прехраната главно чрез събиране на билки.

Организацията започва своя живот през 2000 г. като нерегистрирана група с 22 члена, всички от тях роми, които помагат на ромите от Сеново. Правят списъци на махалата, учат хората как да попълват формуляри и декларации за общината, информирали са ги за техни права и възможности за парични помощи. Дори хора от Ветово, най-близкия град, ги търсят за подкрепа.

ПРОГРАМАТА

Сдружение „Интегро“ е млада организация без осъществен проект, когато научава от вестника за Програмата на ФРГИ „Знание, успех, промяна“ през 2001 година. Преди да се включат в нея част от хората са участвали в проект на холандска фондация за развитие на локални ромски общности. Това е засилило ентузиазма и желанието на хората да работят в тази посока. А участието в Програмата е дало инструментариума, с който да се извърши желаната промяна за ромската общност във Ветово. Така смята Камен Макавеев - участник в обучението и един от създателите на сдружението.

„Имахме нужда да навлезем в езика на сектора, да осъзнаем с какво се захващаме, само един от нас знаеше тогава какво е неправителствен сектор“, споделя Камен.

Това, което харесва в началото на участниците в модулите е, че се срещат с млади организации като тях, че има с кого да споделят сходни проблеми. Много важно в началото е било организацията да види, че *„има и други луди, които са решили да променят света.“* Особено допада на участниците в обученията достъпния език и непосредствения контакт с учителите и консултантите на Програмата. Положителна промяна за тях е и възможността да станат обща група с другите организации по време на модулите, а и след това. Тогава се раждат и повечето конкретни идеи на организацията и те до днес се следват.

ПРОЕКТА

Развивайки уменията на 30 млади безработни роми от община Ветово на възраст между 16-25 години, проектът цели да подпомогне интегрирането им в общността. Основата на проекта е базиран на множество консултации в ромската общност. Краткосрочните цели на проекта са:

- ▶ Да помогне на 30 роми да добият практически умения в две професии - шиене и строителство.
- ▶ Да им помогне да си намерят работа.
- ▶ Да повиши знанията на ромите как да си намират работа.
- ▶ Да подпомогне изграждането на социални контакти, както и да предизвика желанието на ромите да имат по-добро образование и квалификация.

Най-важната характеристика на проекта е, че по своята същност той е обучителен. Проектът е на стойност 3672 лв.

КАКВО СЕ СЛУЧВА ПОСЛЕ?

От тук нататък започва невероятно интензивен живот за сдружение „Интегро“. Те спечелват проект след проект и работят едновременно в много посоки.

Изпреварват с една година Министерството на образованието с инициативата си да привлекат децата от улицата в училище. Те работят активно и с родителите на тези деца и следват от тогава една максима: *„Не наблягай само на финансовите помощи за хората“*.

През лятото на 2002 г. те започват нов проект „Работа с юноши за обучение в граждански права“, чрез който помагат на 15 млади хора.

Есента на 2002 г. усилията на организацията за ремонт и изграждане на социален център са подкрепени.

Голямата цел на хората от организацията е да изгради алтернативни социални услуги в сътрудничество с общината и тази идея се подкрепя от DFID - фонд към английското посолство.

Друг 3-годишен проект “Локално развитие на ромските общности в селски райони на България“ е подкрепен. Асоциация „Интегро“ включва 3 организации: Интегро - Сеново, фондация Интегро - Гоце Делчев и фондация „Здравни проблеми на малцинствата“.

Лятото на 2002 година е посветено на проект по програма „ Живо наследство“ на фондация „ Работилница за граждански инициативи“. В проекта са включени още организации.

„Интегро“ става първата НПО, спечелила правото да оказва социални услуги към програмата „От помощи към заетост“.

УРОЦИТЕ

„Ние израстнахме като организация в него без това да ни е пряка цел или задача“, споделя Камен Макавеев.

Писмените материали се оказват ценни и дори с тях, без да променят нищо Камен и жена му обучават хората как да разработват други проекти. Те смятат, че Програмата е за хора с капацитет и ясни идеи за бъдеща работа. Тогава може веднага да се приведе в действие наученото от нея. Тя автоматично се задейства и помага максимално.

„Програмата е добро обучение за млади лидери на организации.“

В началото организацията наброява около 20 души - роми. Четирима от тях отпадат по време на този проект, защото имат комерсиални цели. След Програмата групата остава със същия брой хора, но вече има промяна както в етническия състав, така и в образователния ценз на участниците. Увеличава се капацитетът на организацията, малко по-малко хората създават традиция да се събират, да обсъждат и решават сами кое е важно за тях.

Постепенно се оформя екип и ясна стратегия за действие:

- ▶ Вече има хора, работещи на трудов договор - в началото на 2002 г. те са двама, а сега вече са седем.
- ▶ Увереността на участниците в Програмата се прехвърля дори и върху тези, които не са участвали. Всички се научават да дават идеи и да бъдат активни;
- ▶ Когато участниците са с капацитет, те лесно предават знанието и уменията на другите членове на организацията.

„Научихме, че ефектът от дейностите ни е по-важен от положителните резултати,

за които преди смятахме, че са най-ценното. Не самите дейности са цел, а резултатите са тези, които ни интересуват.“

**НИЕ СМЕ КАТО ВСИЧКИ ВАС
БЪЛГАРСКА АСОЦИАЦИЯ НА ЛИЦА С ИНТЕЛЕКТУАЛНИ
ЗАТРУДНЕНИЯ (БАЛИЗ), ПЛЕВЕН**

Град Плевен е разположен в Северна България, в сърцето на Дунавската равнина, само на два часа път с кола от столицата София. Заобиколен от ниски варовикови хълмове той е едно от най-горещите места в страната през лятото и от най-студените през зимата. Жителите на града са около 143 000. Преобладаващата част от населението в общината са българи като около 10% от тях са от турски и ромски произход. Нивото на безработица е сред най високите в страната.

Българската асоциация на лица с интелектуални затруднения (БАЛИЗ), Плевен започва съществуването си като неформален клон на Националната организация през 1997 г. В началото десетима родители на деца с увреждания се срещат периодично, за да си помагат един на друг или да организират тържества за децата по повод различни празници. В продължение на около две години групата няма свой офис и срещите се провеждат в офиса на приятелски настроена организация или навън в парка, когато времето е подходящо. Само за една година (от 1999 до 2000), ситуацията се променя значително - групата получава финансиране на първия си проект, разработен в рамките на програмата на ФРГИ, и се регистрира като организация. Скоро след това още един проект за разкриване на библиотека-игротека получава финансиране.

Сега родителите, които членуват в организацията са вече 38. Игротеката все още работи, открит е и семеен център за деца и техните родители с непрекъснато нарастващ набор от дейности.

ОБУЧИТЕЛНАТА ПРОГРАМА

Един от най-активните членове на неформалната родителска група е Мая Добрева. Тя и съпругът ѝ са първите родители в Плевен, които не държат детето си затворено в къщи, а го взимат с тях навсякъде където ходят. Мая се присъединява към групата няколко месеца след създаването ѝ, скоро след това тя става неин лидер, а по-късно и координатор на игротеката и семейния център. Едно от качествата, които ѝ помагат най-много в работата е упоритостта. Хората казват: „Мая като я гонят през вратата, влиза през прозореца“.

Когато Мая получава информация за програмата през 1999 г., те все още не са регистрирани и нямат никакъв опит в разработване и изпълнение на проекти. Благодарение на отвореността на програмата към неформални групи те се включват в нея, без да имат конкретни очаквания.

Мая споделя:

„Участието ни в Програмата беше голяма възможност за организацията. Ние с Галя като участници получихме много нови знания, а чрез нас и останалите в организацията. Тогава се научихме да пишем проекти, но не само написването им на хартия, а и самият процес на разработване на проект, което е нещо различно... Много ценни за нас бяха и контактите, които установихме с други участници в програмата. Дори и сега, 3 години след приключването на програмата, все още поддържахме връзки с тях.“

ПРОЕКЪТ

Основната цел на проекта, който организацията разработва по програмата е да намали изолацията на децата с увреждания като покаже, че те са „като всички нас“. Проектът е опит от една страна да се даде на децата възможност да излязат извън обичайната им домашна среда и да се подобри физическото им и психологическо здраве, а от друга да се запознаят плевенчани с проблемите и възможностите на тези деца. Финансирането, което организацията получава, е в размер на 3800 лв.

Основната дейност по проекта е организирането и провеждането на десетдневен лагер за деца с физически и умствени увреждания. В лагера се включват 23 деца които през цялото време играят и се забавляват на воля. Заедно с това те имат консултации с различни специалисти - психолог, логопед, рехабилитатор. Част от родителите помагат като доброволци в грижите за децата, включват се и четири деца без увреждания.

Лагерът се провежда в местността Кайлъка, в близост до Плевен. За база се използва бивша детска градина, предоставена за ползване за целта от общината. Мястото е много красиво - навътре в гората, наблизко минава рекичка.

„За 10 дена не се случи нищо, което да ни обезпокои. Децата бяха много задружни, искаха да играят, както и всички деца. Те все още говорят за този лагер, въпреки че от тогава сме били на много други места.“

Въпреки отличната предварителна подготовка за лагера, възникват и непредвидени трудности - поради ремонтни работи през цялото време телефоните не работят. Това, съчетано с отдалечеността на мястото от главния път, доста притеснява Мая:

„Представях си как трябва да нося децата на гръб, ако се случи нещо, а някои от тях са с една глава над мене.“

За щастие всичко минава добре. Лагерът е първото сериозно събитие, което родителите организират сами и в което участват.

„Това беше и първият ни урок. Децата разбраха, че могат да си играят заедно с други деца, а родителите - че могат да се доверят на друг човек да бъде с децата и.м и да ги гледа.“

КАКВО СЕ СЛУЧВА СЛЕД ПРОГРАМАТА?

Още по време на участието си в програмата групата се регистрира и скоро след това получава финансиране на втория си проект - създаване на библиотека-игротека. В резултат от това развитие родителите насочват усилията си към намиране на подходящо за библиотека място и обзавеждането му. Успяват да получат общинска сграда, за която не плащат наем, и с ангажимент от общината да покрива режийните разходи. Месец по-късно получават друго финансиране, което им дава възможност да ремонтират сградата, а обзавеждането намират от казармите в града, в които по това време значително е намален броят на войниците, поради реформи в армията. Точно преди Коледа на 1999 г. игротеката-библиотека се открива официално и започва работа.

Четири години по-късно игротеката все още работи, разкрит е и семеен център за деца с увреждания и техните родители. Той започва дейността си само с психологически консултации и физиотерапия, но по-късно са включени и музикант, и художник, организирани са и няколко благотворителни концерта, екскурзии и други забавления. Материално-техническата база на организацията е подобрена - вече разполагат с 2 компютъра, които служат не само за офисна работа, но и за обучение на децата; повече хора са въввлечени активно в работата на асоциацията - за първи път разработват проект без участието на Мая.

След няколкогодишна дейност БАЛИЗ Плевен е вече добре позната в общността, работи добре с местната власт, бизнеса и с други неправителствени организации. Едно от най-големите постижения на организацията е, че в резултат от активната ѝ работа две деца с увреждания започват да посещават масово училище и завършват успешно първата си година. Това става възможно с помощта на общината, която финансира приспособяването на едно училище, след като от БАЛИЗ вече са съдействали за получаване на разрешение от инспектората и са разговаряли с директорката на училището и с родителите.

РЕЗУЛТАТИ И НАУЧЕНИ УРОЦИ

Според Мая, основните поуки от участието на организацията в програмата са следните:

- По-добре да направиш нещо, отколкото да живееш в изолация.

„Повярвахме в себе си. От хорица, затворени в семейството си видяхме, че можем да направим нещо, за което другите дори да ни завиждат. Покрай всички събития в програмата - обученията, консултациите на място и проекта започнахме и ние родителите да разбираме, че не трябва да стоим само затворени вкъщи, а че можем да живеем различно...“

► Да търсим способностите.

„Научихме са да търсим какво могат децата ни, а не какво не могат. Тази нагласа оказва влияние и върху другите родители - те започнаха да гледат на децата си по различен начин, да търсят какви способности имат.“

Нещо повече - подходът на организацията оказва голямо влияние върху общността в Плевен.

„Преди 5 години всички гледаха нашите деца като извънземни, когато излизахме в града. Сега вече не е така. Сега хората приемат децата ни като част от общността.“

“НАС НИ ИМА”
“РЕГИОНАЛНА ОРГАНИЗАЦИЯ НА ИНВАЛИДИТЕ”, ГРАД ШУМЕН

Шумен е град с богата история и традиции. Основан преди 3200 години, той е естественят географски център на средновековното българско царство. Градът е разположен в централната част на Североизточна България, в подножието на природен резерват Шуменско плато. В него и околностите му са запазени уникални паметници на културата от най-древни времена. Шумен е също и образователен и културен център с население около 100 000 души. Значителна част от населението в общината са с турски (30%) и ромски (10%) произход. Нивото на безработица е сред най-високите в страната.

Регионалната организация на инвалидите (РОИ) за Шуменски регион е създадена през 1998 г., като клон на Съюза на инвалидите в България. Иванка Казакова - до тогава координатор на местната организация на инвалидите в Шумен - става координатор на новосъздадената организация. В началото организацията има само един член - Шуменското дружество, което е единствената местна организация в региона. От самото начало Иванка започва да обикаля региона, среща се с хората по места и им помага да се организират. След петгодишна усилена работа, РОИ е добре позната в региона и има шест нови члена - местни организации на хора с увреждания, създадени във Велики Преслав, Смядово, Нови пазар, Вършец, Каспичан и Никола Козлево.

Според хората от РОИ, развитието на организацията се дължи главно на усилията на Иванка. Тя е изключително активен и упорит човек, установила е много контакти с НПО, бизнес и местна власт. *„Хората помагат на организацията заради нея. Те ѝ се доверяват, защото тя си знае работата.“*, споделя един от членовете на организацията.

ОБУЧИТЕЛНАТА ПРОГРАМА

Информация за програмата на ФРГИ/Алавида организацията получава от шуменския Център на нестопанските организации в началото на 2002 г. Това, което ги учудва е, че програмата подкрепя както регистрирани, така и нерегистрирани групи. Привлича ги възможността да научат повече за разработването на проекти и т.нар. „трети сектор“

Иванка и Венко, двамата участници в програмата, разказват с много ентузиазъм за участието си в програмата:

„Досега не съм била на такова обучение, а съм участвала в много обучения... Програмата беше много полезна като цяло. Сега знам, че съм на прав път.“

Сред нещата, които им правят най-силно впечатление е подходът, използван в програмата. Той дава възможност на участниците да учат основно от своя собствен и от опита на другите участници.

„Консултантите ни помогнаха да разберем, че знаем много, но не знаем как да го изразим и формулираме. Вместо да ни пълнят главите с ненужна информация те наблюдаваха на споделянето на опит. Ние усещаме, че и те се учат от нас.“

ПРОЕКТЪТ

Още преди да се включи в програмата на ФРГИ, организацията взема решение да насочи усилията си предимно към млади хора и деца. Проектът, който разработват в рамките на програмата им дава възможност да направят първите си стъпки по посока на тези нови приоритети. Целта на проекта им - „Нас ни има“ - е да даде възможност на 15 млади хора с увреждания, на възраст до 35 г., да преодолееят изолацията, в която живеят. Иванка и Венко споделят:

„Сред младежите, с които работихме имаше момчета и момичета, което бяха наистина много затворени и мълчаливи.“

РОИ получава финансиране на стойност 3550лв. от ФРГИ. В рамките на проекта те организират и провеждат 2 квалификационни курса - компютърна грамотност (100 часа) и изработване на модерни ръчни изделия (60 часа). Участниците в тези обучения придобиват знания и умения, които ще са им полезни в бъдеще да си намерят работа.

Множество групи дейности, които дават възможност на младежите да осъществяват контакти извън обичайната среда са планирани и реализирани в рамките на проекта. Те включват различни спортни игри, дискотеки, срещи със студенти (от Шуменския университет) и екскурзии. Всеки ден има нещо организирано, което е вълнуващо за участниците, но и много изтощително за екипа по проекта.

Млад мъж, участвал в проекта споделя:

„Най-ценното за мен бяха множеството нови и интересни дейности, различни от досега осъществяваните от дружеството.“

Друг участник отбелязва:

„Хареса ми възможността да се срещам и разговаряме с други млади хора - с и без увреждания.“

Като цяло проектът постигна целите си - 15 млади момичета и момчета са по-отворени към света, по-активни и уверени в себе си, всеки по свой различен начин. Един участва активно в местното дружество на инвалидите, друг ходи редовно в компютърен клуб, а трети излиза по-често навън. Повечето от тях все още се срещат:

„От проекта ни останаха много нови познати“

Един от 15-те младежи с увреждания участва в проекта и по друг начин - като водещ на курса за модерни ръчни изделия. Тази е изключителна възможност за него, която го прави още по-уверен и по-ангажиран с каузата. *„Малка група хора ми дадоха шанс“*, споделя той.

Четири месеца след края на програмата РОИ продължава да работи предимно с младежи и деца. Те насърчават младите хора да се включват по-активно в дейностите на организацията. Предстои им да започнат работа с деца с увреждания и техните родители по посока промяна на съществуващите нагласи, така че да могат тези деца да посещават общообразователни училища.

РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОГРАМАТА И НАУЧЕНИ УРОЦИ.

► Работа заедно с, а не за хората.

„Промени се подходът ни на работа с хората. В работата по проекта ползвахме подход, който даде възможност на хората да споделят своите знания и опит.“

„Подходът към хората е много важен. Не е нужно да се държим така, сякаш знаем всичко и винаги да се противопоставяме, а трябва да слушаме другите. Не винаги нашата идея е най-добрата.“

► Понякога по-малко означава повече.

„Разбрахме, че не бива да се натоварваме с твърде много дейности в един проект. В стремежа си да дадем на младите хора повече възможности, заложихме прекалено много дейности и това беше доста уморително понякога.“

► Участниците най-добре представят организацията.

Организацията успява да привлече повече млади хора и да спечели доверието им. Сега те на свой ред разпространяват сред други млади хора информация за организацията и работата ѝ - най-ефективният начин да достигнеш и да привлечеш нови хора.

„Сега знам, че и млади хора могат да се включат в организацията. Има много млади хора, които не знаят какво да правят след ТЕЛК-а си.*

▶ **Ползите от партньорството**

РОИ установява добри контакти с участниците в програмата на ФРГИ и подобрява взаимоотношенията си с другите организации, въввлечени в проекта:

- ▶ Подписан е договор между РОИ и Шуменския университет за бъдеща съвместна дейност;
- ▶ Едно от училищата в Шумен предстои да бъде направено достъпно, благодарение на съвместните усилия на РОИ и Алтернатива 11 (неправителствена организация от Шумен, участник в програмата на ФРГИ)
- ▶ Най-младото местно дружество на инвалидите в Никола Козлево е създадено благодарение на сътрудничество с друга организация от програмата на ФРГИ - Читалището в Никола Козлево.

Те разбират, че *„Партньорството е изключително важно. То дава възможност да направим повече и да постигнем повече и трябва да бъдат отворени - не само към други НПО, но също и към бизнеса, медиите и т.н.“*

Документ издаден от Териториално експертна лекарска комисия (ТЕЛК), с който се определя степенята на загубена работоспособност на човека с увреждане.

ФОНДАЦИЯ "СВИЛЕНГРАД 2000"

Свиленград се намира в югоизточната част на България, близо до границата с Турция и е с население около 27 000 души. 17% от хората там са безработни. В града има само три работещи фабрики. 90% от ромското население е безработно от години.

Фондация „Свиленград 2000“ е създадена от 5 човека - приятели - дарители със собствени средства. Основната ѝ цел е да превърне Свиленград в европейски град, подпомагайки неговото социално, икономическо и културно развитие, но в биографията на фондацията от първата година има много малко дейности.

„Програма „Знание, успех, промяна „ ни постави в неправителствения сектор, а на мен лично ми даде възможност да намеря своето място.“ - споделя Силвия.

ОБУЧИТЕЛНАТА ПРОГРАМА

За Програмата Силвия, един от учредителите на фондацията, научава от своя съпруг, който е прочел за нея във вестника. Силвия си спомня, че:

„Идеята, с която дойдохме на Модул 1 бе да нахраним всички циганчета в Свиленград. Идеята, с която си тръгнахме бе да подготвим със занимания по български език поне 60 ромчета за 1-ви клас.“

Особено полезни за тях са посещенията на място на консултантите от Програмата, защото те са „отрезвявали“ ентусиазма на всички и са „измъкнали“ от хората бъдещия им проект. В крайна сметка по проекта, финансиран с 3750 лв., се включват 14 деца.

Екипът на фондацията смята, че информацията от Модулите е била фундаментална за уменията им да разработват и изпълняват проекти:

„Структурата на обученията, тяхната практическа насоченост, отношенията ни с консултантите, контактите с другите НПО, емоционалните ни спомени от модулите и срещите са незабравими както в личен, така и в професионален план.“

Те следват стриктно наученото от Програмата в по-нататъшните им успешно защитени 3 поредни проекта.

„Веднъж се опитахме да напишем проект „на коляно, не следвахме наученото от Програмата и се провалихме“, признават Силвия и колегите ѝ. Вече твърдо смятат, че представянето на една идея изисква време и усърдие и опит.

ПРОЕКТЪТ

„Училище за всеки“ е името на проекта, чието изпълнение е планирано между април и август 2001 г. Проектът е адресиран към образователните и социални нужди на 15 ромски деца между 10 и 11 години. Около 90% от тях обикновено спират да ходят на училище, а около 10 % от тях ходят на специализирано училище за деца с умствени увреждания. Липса на мотивация, негативното влияние на родителите, както и неумението да говорят на български език са обстоятелства, които усложняват ситуацията.

„В началото мислехме да правим колосални промени, но след първата ни среща с консултантите ние разбрахме, че с малки стъпки трябва да постигаме видими резултати. Това ни помогна много за бъдещите ни дейности, както и за самия проект.“

Фондацията насочва усилията си към децата от ромските махали, които не посещават училище и с малки, но ясни стъпки тя успява да помага на все повече деца и семейства да изпращат децата си на училище. Организиран интензивен курс по математика за ромски деца и в същото време работят със семействата им, за се осигури подкрепата им за образованието на децата. Работи се също и с български деца и семейства, за да се намали противопоставянето и

неприемането на ромските деца, които ходят в основно училище. За тази цел се организират театър, спортни състезания, рисуване на асфалт и други събития, които да съберат заедно семействата от двете общности.

И КАКВО ОТ ТОВА?

Екипът, работещ по проекта, се среща с ромски семейства, които постепенно започват да проявяват ентусиазъм и да изпитват доверие към хората от фондацията. От децата, включени в проекта, 6 завършват 7-ми клас в общообразователно у-ще, 6 деца са ученици в помощно училище, а 2 от децата отпадат училище. Това са само цифри, но те са важни за хората от екипа, защото са научили важния урок от Програмата: да си поставят конкретни, измерими и реални цели.

КАКВО СЛЕДВА?

Сега ромската махала търси фондацията сама, ако има проблем, хората искат заедно да пишат проект, вярват, че това е начин да се решат някои проблеми. Стартирани са три подготвителни класа за общо 63 деца. Опитът от Програмата е много полезен и дава сигурност и увереност на участниците да работят с все повече деца.

Доверието към хората от организацията нараства и благодарение на обучените от тях 3 помощник - учителки от ромски произход/ Зина, Зина и Катя/. Те не само подготвят деца за училище, но и стават посредник между екипа и ромската махала. Променено е самочувствието им и всички са готови да продължат да работят за децата. В махалата всички ги познават като „нашите учителки“. Те са готови да продължават своята работа с децата, Силвия вярва, че:

„Трябва да си част от хората, за които работиш. Да познаваш проблемите отвътре, да се допитваш до всеки, за когото правиш нещо, а не да смяташ, че знаеш по-добре от тях какво им е нужно. Това научихме от Програмата, а сега го казвам и от собствен опит.“

Ани е учителка в „червеното“ училище/наричат го така заради червения му покрив/ и познава ромските деца. Тя участва в проекта и смята, че много неща от Програмата е добре да се въведат в училище, например това възрастните да се допитват до децата, за да ги опознаят по-добре, да се работи с родителите на тези деца по един нов начин.

„Голямо самочувствие ни даде Програмата, защото имахме шанс да започнем с малък проект, който е по силите ни. Ако трябваше да се мерим с големи и опитни организации, щяхме да се провалим, а това би било много демотивиращо за нас“; преценява Силвия.

УРОЦИТЕ

Ако фондацията трябва да предаде наученото от Програмата на млада, неопитна организация, то тя би им казала:

- ▶ Поставяне на специфични и постижими цели.
- ▶ Работа с фокус групи.

- ▶ Внимателен избор на хората в организацията, за да се създаде добър екип.
- ▶ Познаване „отвътре“ проблемите на хората, за които работите.
- ▶ Обръщайте се за съвет към хората, не мислете, че екипът знае по-добре от тях самите от какво имат нужда.

Ани продължава да мисли, че като организация тяхната фондация е създадена благодарение на Програмата.

„Дори днес ние разказваме на много хора от по-малки градове за Програмата и вярваме, че тя трябва да продължи в България.“

Тя се чувства горда и отговорна като член на групата на съветниците към Работилницата.

ЯМБОЛ – “ДРУЖЕСТВО ЗА ЗАЩИТА ПРАВАТА НА ДЕЦА И МЛАДЕЖИ”

Ямбол е град с население приблизително около 90 000 души, намиращ се на 100 км от Черно море. Градът е бивш търговски център, но в момента нивото на безработица както в града, така и в региона е високо.

Организацията е създадена през 1991 г. с цел да популяризира и защитава правата на децата в Ямбол. Много хуманитарни помощи са се раздали чрез нея и това е била основната дейност през първите години от нейната работа. Децата, за които са се грижили хората от дружеството, са от четири Дома за деца и юноши в Ямбол.

ОБУЧИТЕЛНАТА ПРОГРАМА

„Програмата - Знание, успех, промяна - ние „пренесохме“ при нашите деца и това улесни работата ни, а за тях беше много интересно и полезно.“

Това са думи на Пенка Чизмарова - един от участниците в Програмата на ФРГИ през 2000 година и ръководител на „Дружество за защита правата на децата и младежите“ в Ямбол.

За Програмата научават от синдикален съюз ‘Подкрепа’ в града и от тях получават необходимата документация за участие.

„Бях много резервирана отначало на Модул 1 заради методите на обучение, които видях там. Те съвсем не приличаха на тези, за които съм учила и които ползвам като педагог.“

Това сподели Пенка, а подобни са и думите на нейната колежка Желязка за началото на обучението. Постепенно те разбират, че зад игрите се крие смисъл и че са научили много нови неща по един непринуден начин. Пенка се записва малко по-късно на курс за съвременни педагогически техники и тогава успява да оцени още повече наученото на Модул 1, защото този курс не ѝ дава нищо освен малко теория и остарели методи на работа. Разказала на колеги от други градове за различната методика на Програмата. Те се заинтересували от нея и по-късно вече били следващи участници в нея.

Организацията е участвала след края на Програмата в британско обучение по проект на организация за 1 година и половина. *„Повече теоретично и далече от практичните ни отговорности то не донесе очакваната полза за нас“*, споделя Пенка.

“Логиката на тази Програма сякаш следва поэтапно и нашето развитие като организация. Човешкият подход в стила на обучение, това, че всичко се прави добронамерен. Самата Програма е сякаш доказателство за нещата, за които се говори в нея. Например, приемането на различието като теория може да се сравни с отвореността на Програмата към утвърждаването на различни начини на въздействие, без да се натрапва един или друг подход, или да се изключва някой метод на работа, който може да бъде полезен в дадена ситуация.“

Особено ценно за останалите членове на дружеството са били местните срещи с консултантите. Там те се чувствали по-свободни да задават своите въпроси, които не са могли или са се притеснявали пред голямата аудитория на модулите. А и много повече хора е могло да се включат в тези срещи и да научат нови неща.

„Създадохме контакти в цяла Южна България, благодарение на това обучение и това дори само в човешки план ни прави много богати,“ споделя Желязка - пряк участник в Програмата.

ПРОЕКЪТ

Първият проект на организацията, който се случва по време на обучението има за цел да интегрира децата от Дома за деца и юноши, да им даде знания за техните права и задължения, а също да придобият житейски умения, които се получават само в семейството. Включен е опитен

професионалист от детска педагогическа стая - Теню Боев, който свързва вече пряката си работа с тази на дружеството. Това, което всички смятат за свой нов стил, придобит от участие в Програмата, е допитването до децата, за които се грижат, за техните реални нужди, предложения, идеи. Този опит, натрупан по време на първия им проект, и днес е водач за всички членове на дружеството. Много неща са се променили за тази организация след Програмата. Променило се е името ѝ дори. Сега това дружество е „Дружество за защита правата на децата и младежите“. Големи усилия се насочват към намирането на подслон и работа за младите хора след излизането им от Дома. Това разширява обхвата от ангажименти на организацията, която се превръща в истинска опора за тези млади хора.

„Постоянно ни търсят за съдействие, знаят ни телефона и дори от София ни се обаждат бивши възпитаници на Дома“, споделя Калоян - член на организацията, който също е живял в такъв дом като дете.

Галя е на 21 години. Младо момиче, надарено с невероятен и неподправен глас. Добре познава нуждите на Дома, защото това е нейният дом. Включва се като доброволец в първия проект на дружеството, помага във всичко, а сега вече е в ръководството на УС като секретар.

Въпреки голямото количество НПО в Ямбол, тази организация е много популярна сред хората в града и региона. Утвърдени са отношенията с медиите и общината, а също и с други НПО за съвместна работа.

„Ако не бяхме минали това обучение, не зная къде бихме били сега в своето развитие“, разказва Желязка, *„сигурно щяхме да търсим само пари. Научихме колко важни са идеите, контактите, колко много ценни неща се случват и без пари, колко е важно да имаш партньори и да знаеш, че не си сам в усилията си.“*

„Нашата организация се стреми да променя нагласите на хората, да учи младите хора и деца от Дома как сами да си помогнат, да имаме трезва оценка за собствените си възможности и ясна представа накъде вървим.“

Това са думи на Пенка - една жена изцяло отдадена на Дома за деца и юноши в Ямбол, спечелила доверието на много граждани и на която разчитат всички: децата от Дома и младите хора - бивши нейни възпитаници, а сега членове на дружеството. Калоян и Галя ще продължат да помагат и да развиват своите възможности. Желязка има незабравими контакти с други участници в Програмата и дълбоко вярва, че създаването на мрежа от участниците в тази Програма през различните години е много ценно нещо в бъдеще. Теню ще продължи да помага в организацията като професионалист и като човек, чийто дом е отворен за всеки млад човек от Дома, на когото се търси подслон и възможност за самостоятелен живот. Непознати хора ще насочват студенти по социални науки към дружеството за повече информация и споделяне на опит, с който те да подкрепят тезите на курсовите си работи. А съвсем скоро децата от Дома ще започнат да се учат на умения, които ще ги направят по-самостоятелни и уверени в себе си личности.